

ERSTA
SKÖNDAL
BRÄCKE
HÖGSKOLA

Användning av BRA- Barns rätt som anhöriga

Maria Eriksson

Forskanätverket Barn som anhöriga

18-19 september 2018

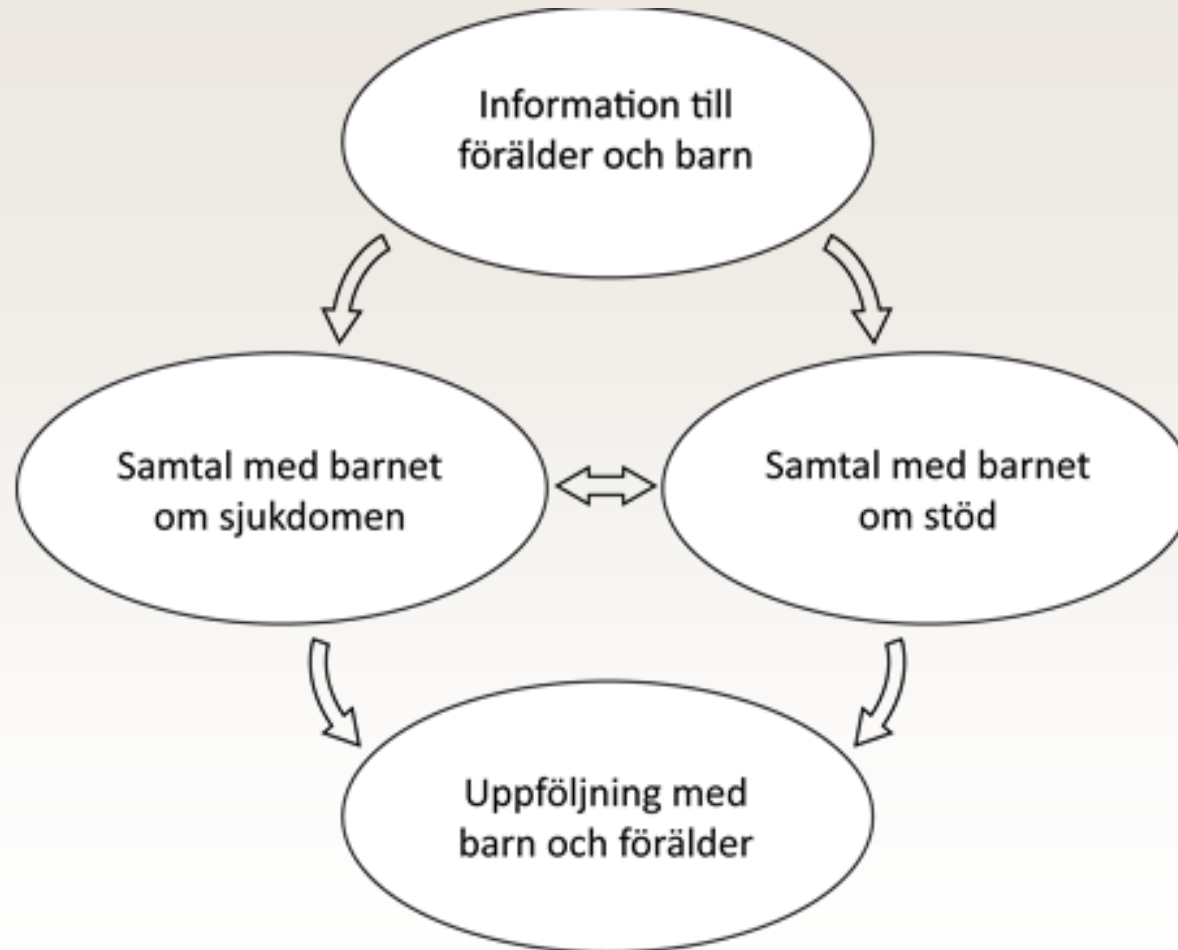
maria.eriksson@esh.se

Exempel på BRA i en insatstrappa

En samtalsmodell med fyra komponenter

ERSTA
SKÖNDAL
BRÄCKE
HÖGSKOLA

Utvärderingen

Uppdrag vid Mälardalens högskola

- ... att undersöka BRA-modellens implementering och genomförbarhet i ordinarie verksamheter inom socialtjänsten respektive hälso- och sjukvården.
- Informerad av en barndomssociologisk utgångspunkt
  - barn som sociala aktörer ett centralt begrepp
  - fokus på barns kompetens och delaktighet som *konsultation*, *beslutsfattande* och *initiativ* (Hart)
  - samt på samtal som interaktion

Frågeställningar

1. I vilken grad använder de samtalsledare som utbildats i BRA-samtal den här samtalsmodellen i praktiken?
2. Vilka faktorer har betydelse för att BRA-samtal används respektive inte används av dem som gått utbildningen?
3. Stämmer samtalsguidens praktiska funktioner (eller användning) med planerade funktioner (relevans, tidsåtgång m.m.,)?
4. Hur fungerar användningen av samtalsguiden i förhållande till barns (och föräldrars) delaktighet?
5. Uppfattar samtalsledarna att BRA-modellen är lämplig, välfungerande, och "realistisk" i förhållande till deras uppdrag, målgrupp och organisation?

- Enkäter till samtliga samtalsledare som genomgått utbildningen, och till de personer som utbildats för att utbilda om BRA-samtal (frågeställning 1, 2 & 5)
  - 66 utbildade, 22 utbildare svarat
- Studie av hur modellen tillämpas i möte med barn och föräldrar (frågeställning 3 & 4), bygger på ljudinspelade BRA-samtal.
  - 4 samtalsledare, 2 pojkar och 6 flickor i åldrarna 11–18 år (sju olika "case"), problematiken i de flesta fall psykisk ohälsa, i något fall en neuropsykiatrisk diagnos eller missbruk, 4 föräldrar eller syskon, totalt ca 16 timmars inspelad samtalstid.

ERSTA
SKÖNDAL
BRÄCKE
HÖGSKOLA

Att möjliggöra barns delaktighet

Förutsätter barns delaktighet och vuxnas lyssnande:

- innehållet i de individuella samtalen ska i alla fall delvis bestämmas tillsammans med barnen.
- samtalsguide och arbetsmaterial som grund, men användningen ska anpassas till det individuella barnet.
- delaktighetsperspektivet på barn som utgångspunkt

Öppnar för barnets delaktighet också genom att:

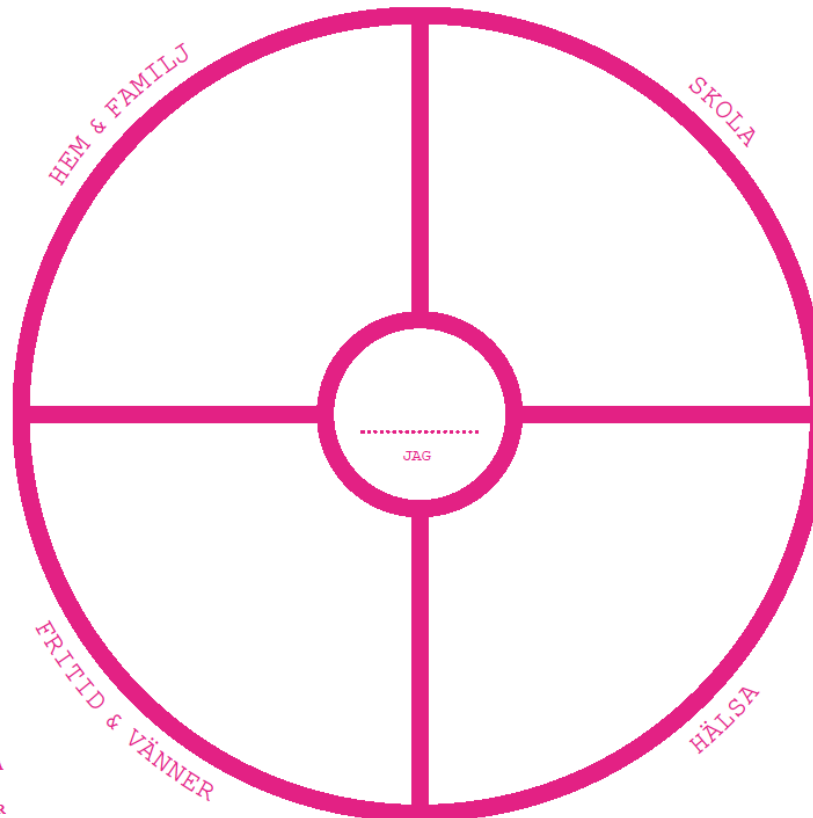
- informationen om förälderns sjukdom eller missbruk ska styras av barnets frågor
- kartläggningen av nu situation och stödbehov ska utgå från barnets egen bedömning av sin situation.

Samtalsledarna lyckas i hög grad omsätta intentionerna om möjliggörande av barns delaktighet i praktik → hur?

HUR JAG HAR DET JUST NU!

RÄTT TILL RÅD OCH STÖD

RÄTT TILL INFORMATION

RÄTT TILL FRITID, LEK OCH VILA

RÄTT ATT UTTRYCKA MINA ÅSIKTER
OCH BLI LYSSNAD PÅ I ALLA FRÅGOR
SOM RÖR MIG

FÄRG

BRA

OK

INTE BRA

RIKTIGT DÅLIGT

Barnets styrning av samtalet I

Samtalsledare: Jaha, ska vi titta på de här cirklarna som jag hade här?

Barn: Mm.

Samtalsledare: [...] Här är det två papper, och det är lite grejerna det här handlar om, varför vi träffas nu. Den här cirkeln, den handlar om att kunna prata kring sjukdomen. Så har de delat in det så här, som i tårtbitar nästan. Vanliga frågor som man kan ha, till exempel. Och i den här cirkeln så pratar vi om hur du har det just nu, och så får man fylla i och måla och så. Vad tycker du, vad känns viktigast att börja med? Känner du att "Ja, jag har massor med frågor kring sjukdomen", och så där, så att du skulle vilja börja med det? Eller ska vi börja med att kolla hur du har det just nu?

Barn: Vi kan ta det.

Samtalsledare: Hur du har det just nu?

Barn: Mm.

Samtalsledare: Mm, då gör vi så då, på den sidan [...].

Samtalsledare: [---] Det bestämmer du, hur du vill göra.

Barn: Ska jag börja?

Samtalsledare: Ja, vilket område eller vilken del skulle du vilja börja prata om?

Barn: Jag vet inte. Det är typ alla.

Samtalsledare: Och det kan gå i varandra, och du får hoppa lite fram och tillbaks också.

Barn: Mm. Det är en sak som jag helst vill ha, men det gäller typ alla de här [...]

Barnets styrning ... III

Förälder: Och jag, jag ska inte säga något nu, utan [barnet] ska läsa?

Samtalsledare: Ja, alltså det är så här, det är helt och hållet ditt möte ...

Syskon: [ohörbart]

Samtalsledare: Vad sa du?

Syskon: Det är när [barnet] ställer sin fråga som man ... eller?

Samtalsledare: Ja, du får ... [barnet], om du tycker det är okej att [förälder] ställer frågor kring det där så är det du som bestämmer ...

Barn: Du får ställa efter.

Förälder: Efter? Mm.

Samtalsledare: Ja. Bra.

Barnets bedömning

Ingången är barnets bedömning av olika aspekter av sin situation (färger, bra, mindre bra etc)

- Med barnets bedömning som utgångspunkt lägger modellen till rätta för barnets delaktighet på ett specifikt sätt:

- inte bara en källa till information om förhållanden i hemmet, skolan etc.
- någon som har förmåga att värdera olika förhållanden.

→ barnet positioneras som kompetent både när det gäller kunskap och moraliska ställningstaganden (Knezevic 2017) & tilldelas därmed en hög epistemisk status (Iversen 2013) i samtalet.

Utvärderande frågor

- Guiden för BRA- samtal ger inga detaljerade anvisningar om frågetyp
- Typen av frågor har betydelse för hur samtalet blir och vilken grad av delaktighet som blir möjlig för barnet.
  - Utvärderande frågor, antingen med ett tankemässigt (kognitivt) fokus ("vad tänker du om det?") eller ett känslomässigt (emotionellt) fokus ("hur kändes det?") återkommer i samtalen.
  - Också frågan "hur blir det för dig?", som ger ett öppet fokus på barnet och barnets upplevelser, tankar och känslor.

Utvärderande frågor II

- Samtalsledare: [...] hur märker du att din [förälder] inte mår bra?
- **Barn: Ibland så kan [föräldern] typ säga att [föräldern] önskade att [föräldern] inte hade fått mig, och så. Ibland när [föräldern] typ ... så märker också ofta, för att [föräldern] pratar lite långsammare och så brukar [föräldern] ha huvudvärk och sånt. Det är typ det som händer oftast. Ja.**
- Samtalsledare: Hur blir det för dig när [föräldern] säger så? Vad tänker du och känner om det?

Utvärderande frågor III

Barn: Ja. Eller så här alltid ... så här att alltid liksom planera allt i så här, ”ja, pappa i dag ska den komma” eller så här. Ja, jag vet inte. Ja, det är ...

Samtalsledare: Han har ett behov av att veta och så?

Barn: Ja, ja.

Samtalsledare: Hur blir det för dig då? De här rutinerna och allting som du säger att det är bra för [syskon].

Barn: Ja, men det är ... ja.

Samtalsledare: Hur blir det för dig?

Barn: Nej, men jag känner ... jag har ju ... [...]

ERSTA
SKÖNDAL
BRÄCKE
HÖGSKOLA

(att vara lyhörd för) Barnets initiativ

Barn: Mm. Och sen så hittade jag mamma på golvet när hon hade fått något anfall, när jag bara var fem, tror jag. Och sen så har det fått mig att må lite dåligt ganska länge.

Samtalsledare: Ganska länge?

Barn: Ja.

Samtalsledare: Så du var fem år?

Barn: Jag tror det.

Samtalsledare: Ja. Vill du berätta om vad som hände?

ERSTA
SKÖNDAL
BRÄCKE
HÖGSKOLA

Barnets benämning av förändringsbehov

Ett område där det blir extra betydelsefullt att samtalsledaren är lyhörd för barnets initiativ är just förändringsbehov och förslag på lösningar.

- Samtalsledarna tenderar att arbeta aktivt för att hjälpa barnet att både göra sin bedömning tydlig, och formulera vad som skulle kunna förbättras
- Kan inledas både genom inventeringen av livssituationens olika aspekter, eller av en genomgång av barns rättigheter.

Samtalsledare: [---] Ska vi börja med första meningen där?

Barn: Jaha? Här?

Samtalsledare: Mm. Vill du att jag läser upp eller vill du göra det själv?

Barn: Jag kan gärna läsa upp själv.

Samtalsledare: Mm.

Barn: ”Jag vill ha mer information om [syskon]”

Syskon: Mm.

Samtalsledare: När du får ... om du ska få din [...] medicin eller någonting sånt. Men det är för att du kan bli lite arg när du får nya mediciner.

Syskon: Mhm. Men jag får ju ingen ny medicin.

Barn: Nej, men om du skulle få.

Syskon: Mm. Men det får du ju.

Barn: Nej. Jag får reda på det efter du har blivit arg.

Syskon: Jaha.

- I samtalsrummet fungerar uppläsningen av barnets egna ord som det berättartekniska greppet "showing" – att visa fram barnet – vilket gör att lyssnaren (i dessa fall föräldern) kommer närmare barnet, jämfört med om samtalsledaren med sina egna ord skulle referera det barnet sagt, då berättargreppet snarare blir "telling" – att omtala barnet (jfr Sundhall 2012).
- Dokumentationen av barnets egna ord och samtalsledarens användning av dem vid återkopplingen till föräldrar kan ses som ett sätt att bidra till barnets delaktighet även i fall då barnet i själva samtalssituationen inte vill eller vågar säga allt själv.

Generella samtalsfärdigheter

- Ramar in samtalen genom att ge ett sammanhang och återkoppla till tidigare samtal
- Skapar en relation till barnet, som grund för det fortsatta samtalet
- Aktivt lyssnande
- Ger positiv återkoppling
- Normaliserar barnets känslor och upplevelser
- Refererar till hur andra barn har det
- Meta-kommunikation om samtalet
- Lyhörda för barnets icke-verbala signaler på att något kan vara svårt att prata om
- Balanserar mellan tystandslöfte & anmälningsplikt

ERSTA
SKÖNDAL
BRÄCKE
HÖGSKOLA

Tack!

Läs mer:

Eriksson, M (2018) *Användning av BRA – Barns rätt som anhöriga*. Västerås: Mälardalens högskola